

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อค้นหากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม 2) เพื่อตรวจสอบโมเดลสมการ โครงสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) เพื่อทดลองและประเมินรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัย ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Document) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expertise) จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) ได้แก่ พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการทำหน้าที่เป็นพระธรรมวิทยากร จำนวน 2 รูป ตัวแทนจากองค์การบริหารนักศึกษา จำนวน 2 คน (นายกองค์การบริหารนักศึกษากรรณการบริหารองค์การนักศึกษา) และ ตัวแทนคณาจารย์ จำนวน 2 คน

ระยะที่ 2 การตรวจสอบโมเดลสมการ โครงสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 11 แห่ง จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน และการสุ่มแบบง่ายและตรวจสอบโมเดลสมการ โครงสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของนักศึกษา โดยการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยรูปแบบความสัมพันธ์แบบสมการโครงสร้างเชิงเส้น (SEM : Structural Equation Model) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ระยะที่ 3 การสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ค้นหากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา จากการวิจัยระยะที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 2 และ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการทางด้านการศึกษา นักวิชาการกองพัฒนานักศึกษา และตัวแทนนักศึกษา โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน โดยอาศัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มาสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 4 การทดลอง และประเมินรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือตัวแทนนักศึกษา สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 / 2561 จำนวน 150 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้วิจัยมีเหตุผลในการเลือกเป็นกลุ่มทดลอง คือ เป็นพื้นที่ที่ทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกในการขอความร่วมมือในการทดลองใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา

5.1 สรุปผล

จากการศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1.1 การค้นหาคกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม พบว่า กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย

5.1.1.1 ความเข้าใจ (Understanding) โดยมีฐานคติเชิงทฤษฎีจากการรับรู้ (Perception) เป็นการรับรู้ข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสผ่านประสาทสัมผัสภายใน (หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ) แล้วเกิดการรับรู้ว่าสิ่งที่สัมผัสนั้น คืออะไร หมายถึงอะไร ซึ่งกระบวนการสุดท้ายของการรับรู้ คือ ความรู้ความเข้าใจ (Understanding) ในสิ่งที่บุคคลได้สัมผัสนั้น ซึ่งได้แก่ ความเข้าใจเชิงจริยธรรม

5.1.1.2 ทักษคติ (Attitude) โดยมีฐานคติเชิงทฤษฎีจากความรู้สึก (Feeling) เป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อจากการได้สัมผัสรับรู้ว่าสิ่งนั้น คืออะไร บุคคลก็จะเกิดความรู้สึกตามมา เช่น ชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ เฉย ๆ ยินดี ไม่ยินดี เป็นต้น ในขั้นความรู้สึกนี้เราเรียกว่า ทักษคติหรือเจตคติ (Attitude) ที่มีต่อสิ่งที่ตนเองได้สัมผัสนั้น ซึ่งได้แก่ เจตคติเชิงจริยธรรม

5.1.1.3 วิจารณ์ญาณ (Judgment) โดยมีฐานคติเชิงทฤษฎีจากการให้คุณค่า (Value) เป็นเรื่องของ การให้คุณค่าในสิ่งที่บุคคลได้สัมผัส การให้คุณค่าบุคคลย่อมใช้วิจารณ์ญาณ (Judgment) วิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง เพื่อสรุปตีค่าราคาสິงนั้น เช่น มาตรฐานเดิม (สังคมตั้งค่าไว้แล้ว) มาตรฐานตามตนเอง (ตนเองตั้งค่าเอง) เป็นลักษณะการใช้เหตุผลประการตัดสินใจ ซึ่งได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

5.1.1.4 การแสดงออก (Action) โดยมีฐานคติเชิงทฤษฎีจากการแสดงออกทาง อากัปกริยาอาการที่แสดงออกจากอิทธิพลจาก การรับรู้ (Perception) ความรู้สึก (Feeling) การให้คุณค่า (Value) เช่น หากบุคคลชอบ หรือเห็นคุณค่าบุคคลก็จะเข้าหา หรือแสวงหา ส่วนหาไม่ชอบหรือไม่ เห็นคุณค่าก็จะหลีกเลี่ยง หรือเฉย ๆ เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า การแสดงออกเชิงจริยธรรม

5.1.1.5 บุคลิกภาพ (Personality) โดยมีฐานคติเชิงทฤษฎีพฤติกรรมที่กลายเป็นนิสัย (Habit) นำไปสู่พฤติกรรมที่กลายเป็นอุปนิสัย กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลเคยชินคุ้นเคยที่ต้องปฏิบัติ เช่นนั้น เมื่อมีสิ่งเร้าที่มีผลต่อพฤติกรรมเกิดขึ้น เช่น เมื่อมีสิ่งเร้าที่คล้ายคลึงกันเกิดขึ้นต่อบุคคลใดบุคคล หนึ่ง บุคคลนั้นมักแสดงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันทุกครั้ง ซึ่งนิสัยนี้เรียกว่าเป็นบุคลิกภาพ (Personality)

5.1.2 การตรวจสอบโมเดลสมการ โครงสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบ เชิงยืนยันของโมเดลความสัมพันธ์สมการ โครงสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าน้ำหนัก ขององค์ประกอบ (λ) ของตัวบ่งชี้มีอิทธิพลแวดล้อม (Environment) อยู่ระหว่าง 0.660 - 0.832 มีค่า ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) อยู่ระหว่าง 0.021 - 0.033 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : ρ_C) เท่ากับ 0.999 มีค่าน้ำหนักการศึกษาศึกษา (Institute) อยู่ระหว่าง 0.587 - 0.840 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) อยู่ระหว่าง 0.021 - 0.035 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : ρ_C) เท่ากับ 0.998 มีค่าน้ำหนักพื้นฐานส่วนบุคคล (Background) อยู่ระหว่าง 0.636 - 0.900 มีค่าความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน (S.E.) อยู่ระหว่าง 0.014 - 0.020 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีค่าความเชื่อมั่นเชิง โครงสร้าง (Construct Reliability : ρ_C) เท่ากับ 0.999 และมีค่าน้ำหนักพฤติกรรม (Behavior) อยู่ระหว่าง 0.642 - 0.760 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) อยู่ระหว่าง 0.0270.052 อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ .01 และมีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : ρ_C) = 0.998 มากกว่า .06 และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ $\chi^2 = 124.465$, $df = 94$, $P - Value = 0.225$, $CFI = 0.721$, $TLI = 0.643$, $SRMR = 0.063$, $RMSEA = 0.019$, $\chi^2 / df = 1.302 < 2$ แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ 0.999, 0.998, 0.999 และ 0.998 สูงกว่า 0.06 และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตามเกณฑ์ที่กำหนด

5.1.3 การสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รู้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติสถาบันการศึกษา ด้านกิจกรรมเชิงจริยธรรม จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมด้านกัลยาณธรรม ด้วยการหยุดคิดสะกิดเพื่อน กิจกรรมเชิงจริยธรรม ด้วยการควบคุมฝึกตนปฏิบัติตามกฎระเบียบของ สังคม และด้านการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการพัฒนา จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและบุคลิกภาพ

5.1.4 ผลการทดลอง และประเมินรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ทำการทดลองกับนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 150 คน โดยการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมก่อนทดลอง และหลังทดลอง พบว่า หลังการทดลอง พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ ด้านวิจรรณญาณ ด้านพฤติกรรม และด้านบุคลิกภาพ มีการพัฒนาที่ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมีความสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัย ตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า โมเดลสมการ โครงสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลความสัมพันธ์สมการ โครงสร้าง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าโดยมีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างสูงกว่า เกณฑ์มาตรฐาน คือ 0.999, 0.998, 0.999 และ 0.998 สูงกว่า 0.06 และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สามารถอภิปรายผลการวิจัยจากสมมติฐานนี้ได้ว่า การที่ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลความสัมพันธ์สมการ โครงสร้างพฤติกรรม เชิงจริยธรรมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยลัยราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้นหมายความว่า ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการยืนยันทางสถิติ ของทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยว่าสามารถนำไปใช้ได้จริงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการวิเคราะห์

โมเดลสมการโครงสร้างเป็นวิธีการที่ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้น โดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่ได้จากการวัดตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันได้ ทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างมีความถูกต้องแม่นยำ (Barbara, 2012) สอดคล้องกับ พูลพงษ์ สุขสว่าง (2559, น. 144) ได้กล่าวถึง หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้าง (The Basics of Structural Equation Modeling) ว่าการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model testing) เป็นขั้นตอนพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล โดยเป็นการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลสมการ โครงสร้างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาค่าพารามิเตอร์ และความสมเหตุสมผลของขนาด และทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ โมเดลสมการ โครงสร้างที่พัฒนาขึ้นว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ เป็นการยืนยันความสมเหตุสมผล ของทฤษฎีกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้

ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการวิเคราะห์สมการ โครงสร้างเชิงเส้น SEM (Structural Equation Model) ด้วยโปรแกรมเอ็มพลัส (Mplus) โดยปัจจัยที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล มากที่สุด คือ มติสถาบันการศึกษา (247) ประกอบด้วย ด้านกิจกรรมเชิงจริยธรรม และด้านการบูรณาการ จริยธรรมในหลักสูตร สามารถอภิปรายผลได้ว่า

มติสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดเป็นนโยบาย กำหนด แผนการจัดทำโครงการ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในการพัฒนาจริยธรรม ของนักศึกษา โดยมีรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธิดาพร โดสติ (2546, น. 13) และทศนา เขมมณี (2546, น. 11 - 25) ได้กล่าวถึง ทฤษฎี และแนวคิดที่สำคัญ คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ทฤษฎีการกระจำง ในค่านิยม นอกจากนั้น ยังได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (ธิดาพร โดสติ 2546, น. 16) ซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว เพื่อน สื่อมวลชน ฯลฯ รวมทั้งการศึกษากระบวนการปลูกฝัง คุณธรรม (อภิญา มานะ โรจน์, 2539, น. 512 - 513)ซึ่งสถาบันจะต้องกำหนดเป็นนโยบายกำหนด แผนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จัดทำโครงการ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงาน ที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสอดแทรกลงไปเป็นหลักสูตร การเรียนการสอนกิจกรรมด้วย วิธีต่าง ๆ และการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสอดคล้องกับ อภิญา มานะ โรจน์ (2539) ได้ศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า การปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษาทำได้หลายวิธี เช่น ต้องสร้างศรัทธาให้เกิดแก่คุณธรรมนั้น ๆ

โดยการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี คำนึงถึงวัย และขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรม มหาวิทยาลัยจะต้องกำหนดนโยบาย ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม โดยอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษามีส่วนสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมมากที่สุดสอดคล้องกับ สุภาพ ฦ นคร และคณะ (2547, น. 21) ได้ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการเสริมสร้าง และพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ผลการวิจัยได้นำเสนอรูปแบบในส่วนการนำรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พบว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันที่ชัดเจน โดยให้ครอบคลุมองค์ประกอบความเป็นบัณฑิต และคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ชัดเจนสามารถวัดได้และประเมินได้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาของสถาบัน โดยมีองค์ประกอบจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักศึกษาฝ่ายวางแผน และพัฒนา และมีผู้แทนนักนิสิตนักศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการในแต่ละสถาบัน ควรมีการกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษา ในแต่ละชั้นปีที่ชัดเจน ตลอดจนกำหนดการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนงานดังกล่าว ทั้งในส่วนที่ดำเนินการ โดยสถาบัน และส่วนที่ดำเนินการ โดยนิสิตนักศึกษา

ด้านกิจกรรมเชิงจริยธรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนิสิตนักศึกษาได้สัมผัสรับรู้การปลูกฝังบ่มเพาะซึมซับ และเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ความดีงามต่าง ๆ ด้วยการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหาเชิงระบบ และประเมินค่าพฤติกรรมต่าง ๆ ผ่านการทำกิจกรรมเชิงจริยธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจำลองเหตุการณ์ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิมลว่องวานิช และคณะ (2549, น. 9 - 10) ได้กล่าวถึง วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนว่าได้ผลดี คือ

1. การบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมในหลักสูตรในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การจัดกิจกรรมที่ใช้การสร้างสรรค์หรือค่านิยมที่เกิดขึ้นมาเป็นสื่อในการออกแบบกิจกรรม เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน หรือใช้การแข่งขันเพื่อกระตุ้นความสนใจ
3. การจัดกิจกรรมบูรณาการสร้างองค์ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมต่อเนื่อง
4. การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี
5. การจัดกิจกรรมที่กำหนดเป็นเป้าหมายทางจริยธรรมให้สูง และเป็นภารกิจปกติของสถานศึกษาโดยกำหนดเป็นแผนงานหลัก
6. การจัดกิจกรรมที่เอื้อ โอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานที่เป็นบริการสังคม
7. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้แบบประชุมหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน

8. การจัดกิจกรรมที่ใช้แนวคิดคุณค่าเพื่อชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาจิตใจให้มีความสงบ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า

9. การจัดกิจกรรมโดยอาจารย์เป็นผู้กำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นต้องพัฒนาในตัวผู้เรียน และฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

10. การจัดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ประเมิน และพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการเผากิเลส การเขียนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนในกระดาษ

11. การจัดกิจกรรม โดยนำพฤติกรรมที่เกิดในโลกแห่งความเป็นจริงมาใช้ในการแสดงพฤติกรรมในสถานศึกษาของตน

ด้านการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรรายวิชาเป็นเนื้อหาสาระหลักของการเรียนการสอนที่นักศึกษาได้เรียนรู้โดยตรงจากอาจารย์ผู้สอนตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ เมื่อมีการบูรณาการจริยธรรมหรือสอดแทรกจริยธรรมในรายวิชาที่มีการเรียนการสอน จึงทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้และสัมผัสถึงจริยธรรมในทุกๆรายวิชาที่ศึกษาในหลักสูตร สอดคล้องกับสุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย (2543) ที่ได้ศึกษาปัจจัย และกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยพบว่ากระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมในส่วนกระบวนการพัฒนาจากอาจารย์มหาวิทยาลัยอาจารย์ ร้อยละ 90 ได้มีการสอดแทรก หรือบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตโดยใช้เวลาในการสอน ไม่เกินร้อยละ 20 ของจำนวนตามเวลาที่ทำการสอน และสอดคล้องกับ ศักดา ปรารงค์ประทานพร (2526, น. 169 - 171) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสูตรว่า หลักสูตรต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งทางศิลปะศาสตร์ และวิชาชีพ มีความยึดหยุ่นในตัวเองพอสมควรที่สำคัญที่สุดหลักสูตรจะต้องเน้นเรื่องของศีลธรรมการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ศึกษานั้น สามารถทำได้ในทุกๆรายวิชา ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะใช้วิธีการใดในการสอดแทรกตัวอย่างจากประสบการณ์ที่เคยใช้มาตั้งแต่ทำหน้าที่เป็นผู้สอน คือ

1. การให้นักศึกษาได้ค้นพบคุณธรรมจริยธรรมจากประสบการณ์ตรงจากเนื้อหาของกิจกรรม หรือตัวบุคคลต้นแบบแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1 การนำนักศึกษาไปศึกษา และปฏิบัตินอกสถานที่ซึ่งต้องกำหนดให้สอดคล้องกับรายวิชา และตั้งจุดมุ่งหมายของการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมไว้ด้วย ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติธรรมเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาได้เรียนรู้การฝึกสมาธิและสภาวะที่จะได้จากการฟังธรรมสนทนาธรรมกับพระวิปัสสนาจารย์ นอกจากนี้ ยังได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด เช่น การทำความสะอาดการบริจาคทรัพย์ตามกำลังศรัทธาเป็นต้นการปลูกป่า ซึ่งทำทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น โครงการปลูกป่าชายเลนร่วมกับกองทัพเรือเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

ที่มีต่อวัฏจักรของชีวิตอันจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ให้นักศึกษารักและหวงแหนธรรมชาติต่อไปการชื่นชมสุนทรีย์จากงานศิลปะตามวัดวาอาราม หรือสถานที่สำคัญ เพื่อปลูกฝังความรักความหวงแหนในมรดกของชาติที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย เป็นต้น

1.2 การเชิญบุคคลต้นแบบทางคุณธรรมจริยธรรมมาให้ข้อคิดกับนักศึกษาในชั้นเรียน ซึ่งผู้สอนได้กำหนดถึงความเหมาะสมของบุคคลต้นแบบ โดยไม่ได้คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวต้องเป็นคนที่มีชื่อเสียงโด่งดังระดับชาติแต่เป็นใครก็ได้ที่สามารถเป็นต้นแบบทางคุณธรรมจริยธรรมโดยยึดหลักการที่ว่า“แบบที่ดีเป็นสื่อการสอนที่วิเศษสุด”

1.3 การศึกษาจากบุคคลตัวอย่างที่ต้องกำหนดให้หลากหลายอาชีพ เช่น แม่ค้าขายไข่ปิ้งคนขับรถแท็กซี่ เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาได้ไปพูดคุยกับคนเหล่านั้นพร้อมทั้งเก็บหลักฐานและข้อมูลเพื่อนำเสนอในชั้นเรียนและส่งผู้สอน เพื่อประเมินผลกิจกรรมนี้เน้นให้นักศึกษาค้นพบคุณธรรมจริยธรรมและวิสัยทัศน์ที่เป็นหลักแห่งการดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จความสุขตามจากบุคคลตัวอย่างที่ไปศึกษา

2. การสอดแทรก โดยใช้สื่อการเรียนรู้ซึ่งทางกลุ่มผู้สอนได้ร่วมกันคัดเลือกสื่อการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับรายวิชา และสามารถสร้างจิตสำนึกหรือปลูกเร้าให้นักศึกษาได้ซึมซับคุณธรรมจริยธรรม

การทดลอง และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติตถาบันการศึกษา ด้านกิจกรรมเชิงจริยธรรม จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมด้านกัลยาณมิตรด้วยการหยุดคิดสะกิดเพื่อน กิจกรรมเชิงจริยธรรมด้วยการควบคุมฝึกตนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และด้านการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ การพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และบุคลิกภาพโดยการเปรียบเทียบก่อน และหลังการใช้รูปแบบพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในกลุ่มทดลองด้วยสถิติการวิเคราะห์ พบว่ารูปแบบพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือจาก 4 กิจกรรมในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาแบบบูรณาการ ทั้งหมด พบว่า นักศึกษามีการพัฒนาทางจริยธรรมด้วยการมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ การแสดงออกทางพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และบุคลิกภาพดีกว่าก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมด้านกัลยาณมิตรด้วยการหยุดคิดสะกิดเพื่อนจากการสังเกตการณ์หลังการทดลองแนวทางในใช้รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านกิจกรรมเชิงจริยธรรมด้วยกิจกรรมพัฒนาจริยธรรม ด้านกัลยาณมิตรด้วยการหยุดคิดสะกิดเพื่อนด้วยการให้นักศึกษาได้ดูรูปภาพข่าวการเล่นการพนัน การขายยาเสพติด ข่าวอาชญากรแล้วนักศึกษาได้แสดงความรู้สึก และแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม และอาจารย์ได้สนทนากับนักศึกษาว่า เมื่อนักศึกษาพบเพื่อนที่ติดเกม เสพยาเสพติด และเล่นการพนัน นักศึกษาจะอย่างไร ในกลุ่มทดลองผู้วิจัยมีข้อสังเกต ดังนี้

1.2 นักศึกษารู้ และเข้าใจถึงโทษของการเล่นการพนัน ยาเสพติด และอาชญากรรมที่เกิดจากสิ่งเหล่านั้น สามารถอธิบายถึงวิธีการหลีกเลี่ยงไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งชั่วร้ายนั้นได้

1.3 นักศึกษาเกิดการคิดวิเคราะห์ ถึงแนวทางในการแนะนำชักจูงเพื่อนให้รู้ถึงโทษภัยของการพนัน และยาเสพติดร่วมกันด้วยวิธีที่หลากหลาย และเป็นการคิดวิเคราะห์ที่ตกผลึกเป็นแนวทางที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว

1.4 นักศึกษาเกิดการปฏิญาณตน และพร้อมที่จะหลีกเลี่ยงจากการพนัน และสิ่งเสพติดด้วยตนเอง และเกิดข้อตกลงร่วมกันในกลุ่มในการเฝ้าระวังที่จะป้องกันตนเองและเพื่อนไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับชั่วร้ายเหล่านั้น

2. กิจกรรมเชิงจริยธรรมด้วยการควบคุมฝึกตนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมจากการสังเกตการณ์หลังการทดลองรูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในกลุ่มทดลองกิจกรรมเชิงจริยธรรมด้วยการควบคุมฝึกตนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมผู้วิจัยมีข้อสังเกต ดังนี้

2.1 นักศึกษาได้เรียนรู้วิธียับยั้งควบคุมตนเอง ด้วยการมีสติยังคิดฝึกตนเองก่อนที่จะลงมือกระทำการใด โดยการเรียนรู้เห็นผลที่ไม่ดีของการขาดสติ ประมาทพลั้งเผลอ หรือตั้งใจในการฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคม

2.2 นักศึกษารู้กฎ เคารพกฎ ระเบียบ และมีวินัย สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษาด้วยกัน และกับบุคคลอื่น

2.3 นักศึกษาสามารถอภิปราย เสนอแนะแนวทางการในการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของสังคมไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

3. กิจกรรมการพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

จากการสังเกตการณ์หลังการทดลองรูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในกลุ่มทดลองกิจกรรมเชิงจริยธรรมด้วยกิจกรรมการพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรผู้วิจัยมีข้อสังเกต ดังนี้

3.1 นักศึกษามีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันด้วยการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

3.2 นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในตนเองให้ความสำคัญกับค่านิยมเชิงจริยธรรม โดยมองเห็นความสำคัญของการมีจริยธรรมเป็นคุณสมบัติของคนดี หรือคนที่มีคุณลักษณะที่ดี

3.3 นักศึกษามีความซาบซึ้งในการทำความดีจากกรณีตัวอย่าง และวิถีทัศน์ที่วิทยากรได้นำเสนอเกิดความสำนึกในบาปบุญคุณโทษ ผิดชอบชั่วดี และสำนึกในบุญคุณของบิดามารดา

3.4 นักศึกษาเข้าใจในหน้าที่ของความเป็นนักศึกษาของตนเอง รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน เกิดการฝึกหัดให้รู้จักการเคารพ การไหว้ การทักทายอาจารย์ตามสถานะของบัณฑิตที่พึงจะปฏิบัติ

4. กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและบุคลิกภาพ

จากการสังเกตการณ์หลังการทดลองรูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในกลุ่มทดลองกิจกรรมเชิงจริยธรรมด้วยกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและบุคลิกภาพผู้วิจัยมีข้อสังเกต ดังนี้

4.1 นักศึกษาได้มีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและเกิดการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยเหตุและผลของกันและกัน

4.2 นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และเกิดการตระหนักถึงการแต่งกาย ซึ่งเป็นการแสดงออกทางด้านหนึ่งทางจิตใจเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกเจตคติ รสนิยมของแต่ละบุคคล การรู้จักการแต่งกายที่ดีให้เหมาะสมกับกาลเทศะมีความสะอาดเรียบร้อย เหมาะสมกับรูปร่าง เป็นการแสดงออกถึงจิตใจที่ดีมีพื้นฐานการอบรมมาเป็นอย่างดีจากครอบครัว และสถาบันการศึกษา

4.3 นักศึกษามีบุคลิกภาพที่ดีขึ้น รู้จักปรับปรุงตนเองทางด้านกายภาพตามที่วิทยากร และอาจารย์แนะนำว่า ควรมีการเสริมบุคลิกภาพอย่างไร การเดินควรจะเดินให้ดูแล้วสง่างาม เดินตัวตรง รู้จักจังหวะในการเดิน เดินอย่าให้มีเสียงดัง นักศึกษาได้ฝึกการยืน ด้วยการยืนให้ดูมีลักษณะสวยงาม ยืนตัวตรง แขนวางลงข้างตัวตามธรรมชาติ ไม่ยื่นค้ำศีรษะของบุคคลอื่น

และเรียนรู้การนั่ง ฝึกว่าในขณะที่นั่งบนเก้าอี้ ควรจะสำรวจกิริยาอาการให้มาก มองดูแล้วให้เห็นว่า มีความสุภาพ เช่น นั่งตัวตรง หัวเข่าแนบชิดกัน เป็นต้นจากการฝึกฝนและเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้นักศึกษา เกิดความมั่นใจในตนเองในการพูด และการแสดงออกในทางที่มากขึ้นกว่าเดิม

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย เพื่อนำผลการวิจัย ไปใช้ต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยการกำหนดเป้าหมายคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบัน กำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพของนิสิตนักศึกษา กำหนดตัวบ่งชี้ และพฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของสถาบันอย่างชัดเจน

5.3.1.2 มหาวิทยาลัยควรกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามดูแล และประเมินผลประสานความร่วมมือในการดำเนินการกิจด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกับทุกฝ่ายเชื่อมโยงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา และกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 การวิจัยรูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะพื้นที่การวิจัย ทำให้ข้อมูลที่ได้รับ มีข้อจำกัดเนื่องจากเป็นข้อมูลเฉพาะกลุ่ม ควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบได้ว่า ผลการวิจัยสอดคล้อง หรือแตกต่างกันอย่างไร อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ ๆ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

5.3.2.2 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรที่จะมีการศึกษาบุคคลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น ผู้ปกครองนักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น เพิ่มเติมว่าการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับใด เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่แวดล้อม และใกล้ชิดกับนักศึกษา

5.3.2.3 โดยบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งแตกต่างกัน ควรมีการศึกษาอย่างเจาะลึกในมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่ง เพื่อให้ได้การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยนั้น ๆ

